

ז.ה.ל.צ.י.ב.

מאמרים מתורת

מרן **הבני יששכר** זי"ע

וממשיכי דרכו

בענין:

ולא יהיה בהם נגף (א)

כ"ג אדר ה'תש"פ

ירושלים עיה"ק תובב"א

לזכות

הילד ישראל חיים בן חנה
הילד חיים שלמה זלמן בן מלכה
לרפו"ש בתשח"י

ולעילוי נשמת

הר"ר שמעון ז"ל בן צבי דוב הי"ד
מרת אידל פעסיל גיצא ז"ל בת ר' שמעון ז"ל
מרת חיה זיסל עלקא ז"ל בת ר' שמעון ז"ל
ר' שלמה בן צבי אריה ז"ל
ר' ישראל אברהם בן יהושע ז"ל
מרת סאשא רחל בת אברהם ז"ל
והרב משה מרדכי מאיר הלוי בן חיים יעקב ז"ל

תנצב"ה

ישעי' יצחק פרענקעל
רח' המהר"ם מרוטנבורג C3
02-537-4515
5374515@gmail.com

מגפה בעיר מונקאטש

המגיפה בעיר מונקאטש

בשנת תקצ"א, פרצה מגיפה ר"ל (חולי קולרי) בכמה מדינות באירופה. גם מדינת אונגארן לא נחסך, ובכללו גם עיר מונקאטש. רבים חללים הפילה, ואלפים ורבבות בני ישראל מתו במשך כמה חדשים^א. גם רבינו הבני יששכר הוכתה על ידי המכה - באבד ממנו ר"ל שתי נכדים - שתי בנות של רבינו היודעי בינה בהיותו אז אבדק"ק דהעיר ריבאטיטש (ראה בית שלמה מאמר ראש צורים, אות ה).

רבינו הבני יששכר שימש כאבדק"ק מונקאטש בין השנים תקפ"ה - תקפ"ט. רבינו השאיר שם עדה נכבדה של חסידים, תלמידים, ואנשי מעשה, ואף על היותו באותו תקופה כבר אבדק"ק דינוב, לא נמש עדת מרעיתו ולא הוחלש התקשרותו לעירו ולחסידיו במונקאטש. בפרט כשהשעה דחקה להם. רבינו זי"ע כתב להם מכתב^ב לעודדם ולחזקם אחרי הזמן הקשה ההוא, וז"ל:

צעז"י יום ד' ערב חג הסוכות תקל"ב לפ"ק דינא

ישאו הרים שלום וצרכה וחיים, ושנה טובה ומעוטרת מן השמים לקדושת אחינו שבגולת ארצאל, יפרוש כנפיו עליהם למגן ומחסה השומר ישראל, הלא הם אחיי וריעיי דיתבי בתוונא לנצחי, הנאהבים והנעימים יראים ושלמים, קהל קדישא מונקאטש יע"א. יהי ד' אלקיני עמהם ועמנו, ויט עלינו חסד"ו מאור"ו הטו"ב. ה"ן עס לנדד ישכון. וצרכות הטו"ב לנו הכ"ל טו"ב. כי לעולם חסד"ו צהמשכת הרצון לכנסת ישראל מעתה ועד עולם

^א ראה עוד בדרשות החתם סופר, דרוש הודאה לפרשת וישב תקצ"ב, ועוד.

^ב המכתב נדפס לראשונה ב"תקנות תמכין דאורייתא", ומשם לאגרות שפירין סימן יא.

אמן.

ידידי הנה בכל עידן ועידנים צבוא דצריכס אלי, אל תחשבו בלצנכס להיות גצה טורח ציינו תמוש זכרוניכס מלצני, אך תדעו צודאי אשר נפשי מתגעגעת צאהצתכס, ונפשי סעורה ומרעדת צשמעי ח"ו איזה שמועה אשר וכו', הגס שנפשי מצוהלה עד למאוד ועדיין לא רפתה רוחי צקרצני מן הנרות והתלחות אשר עצרו על ראשינו צמדינתנו, עס- כל-זה בכל עת אני מתנפל ומתחנן צפרטות גס צעדיכס, ואל תפחדו ואל תרהו אחיי ידידי, כי לפי שכלי ואשר נתאמת לי ולאנשי סודי מתוקף סודי, מתוקף הגזירה אשר היטה צעוה"ר - להגציר הצצלים לטובתנו לקרצ קץ גאולתנו צמהרה"ג.

הנה צעוה"ת, העיירות אשר זכו להיות חלקס צחיים לשנה הלזו אשר נתחדשה עלינו לטובה, הלא הס כאוד מוצל מאש. והגס שהיה צלתי אפסר צעוה"ר לצטל הגזירה מכל וכל, עס-כל-זה צשנה הלזו, צעוה"י, כצר נמתקו הדינים צעזרתו ית"ש. וצעוה"י תדעו אשר אלכס הוא צחסד גדול ויזו חסדו קדוש יעקב ליל ויומס עלינו ועליכס, וכאשר צעוה"ר שתינו כוס התרעלה יין חמר מלא מסך, כן נישא צרכה מאת ד' לישא כוס ישועות וצסס ד' נקרא.

על-כן ידידי, גס אני לא צרכתי צרכת הגומל עד שזיכני השי"ת ליום תקע, כי לא יצאתי מידי ספק עד שזיכתי צרחמיו ית"ש לזמן הזה. כן אחס ידידי צטחו צד' אלקיכס, צהגיכס צעזרתו ית"ש צודאי יהיה לכס ישועה.

ובצדי שיתאמת הדצר אלליכס אומר לכס את אשר עלה צרעיוני על פי התורה צהניעי קן קולמסי אליכס. מוצחר שצאצות אמר צהשתדלותו צעת היצר לו (צראשית לב, ט) ויאמר אס יצא עשו אל המחנה האחת וכו' והיה המחנה הנשאר לפליטה. הנה התמיה מצואר, צרישא אמר המחנה "האחת" הנה כינה "למחנה" צלשון נקצה. ואח"כ אמר המחנה "הנשאר" צשון זכר"ד.

הגס שצעלי הפשט אמרו שנמצאו דצרי כאלה לכנותס צלשון זכר ונקצה, כל צן דעת לא

^ג ידוע שדעיות הצדיקים רבו בזה, לא ראי זה כראי זה, איך לעורר קירוב הגאולה וכו', ארוכה מני ים הוא, הלא כתובים בכל הספרים הק', ובפרט בספרי רבותינו הק', וכבר הארכנו בנושא זה בקונטרסים על עניני תפילה, ואכמ"ל.

^ח כן עמד בפסיקתא שם. וכן הוא ברש"י שם, ועוד.

יאמין על תורה הקדושה שצמקרה יפול דבר כזה וצפרט צמקום אחד. וגם אומר
"והכהו" זכר - "האחת" נקצה.

אבל אומר לך ידידי, ידוע לכל אשר צחינת "החסד" יכונה בלשון זכר^ה, צחינת לוצן^ו,
וצחינת דין יכונה בלשון נקצה^ז אודם. והנה י"צ צירופי השם הנכבד הם בכל חדש צירוף
אחר^ח, וצירוף והי"ה הוא לחדש תשרי כידוע^ט.

וזו שאמר יעקב, "ויאמר" אם יצא עשו אל המחנה "האחת" וכו' כשנגזר הדבר באיזה
שנה ח"ו להיות צחינת דין דרגא דנוקבא, אזי והיה המחנה הנשאר לפליטה, אזי כשזוכים
אחר כך לחדש שהצירוף הוא "והיה" יהיה צחינת חסד. וצודאי נהיה לפליטה גדולה
בעזר צור ישועתינו, בטח זה^י ובישועתו.

והנה הן היום טרדת החג הקדוש עמוד עלינו ואי אפשר להאריך, אבל ציר אמונים מרפא,
ה"ה ידידי הרבני המופלג הותיק מו"ה אשר אלישע מוורניקי אשר הוא שליח נאמן
לשלוחיו מן אחינו נאמנים בצרייתנו קהל קודש וורניקי ישמרם השם יתברך. הנה הוא
עוד עדיין צכאן לחוג את חג הסוכות אתנו. הנה כאשר יגמור השם יתברך לנו את החתימה
למוצה ישוב לציתו לשלום.

הנה עוד אציעה לך רוחי בעזר הצור בלשון חכמים מרפא, וכעת ידידי ורחימי צבא
לכך דברי אלה, תעתיקו דברי אלה לשלוח לאחינו בני ישראל צוורניקי וצבערגסהאז^י,
למען ישמעשו בדברינו אלה ויתחזקו צחוקות האמונה וצטחון. וצודאי נוכה אי"ה להתבשר

^ה כי הוא המשפיע, כמו מדת החסד^ד.

^ו ראה קהלת יעקב ערך חסד.

^ז כי היא מקבלת, כמו מדת הגבור^ה, מדת דין.

^ח ראה משנת חסידים מסכת ניסן פרק א. פרי עץ חיים שער ראש חודש פרק ג. בני יששכר
מאמרי חודש ניסן מאמר א, ועוד.

^ט ראה משנת חסידים (מסכת ליל ראש השנה פרק א) היוצא מן הפסוק (בראשית יב, טו): "וירא^ו את^ה שר^י
פרע^ה".

^י הם ערים הסמוכים למונקאטש.

צשורות טוֹבוֹת, שמתו צשמחת החג הקדוש כיד ד' הטובה עליכם דצרי העזד י"א העלוז הצוטט צד' ומלפה לחסדו.

צצו אלימלך האצדפק"ק הנ"ל

ידידיי אין הזמן גורס לפרוס צפרטות להנאצים והנעימים אשר נפשי מתגעגעת עליהם, וצתוך עמם הם יושבים אל יפרשו מן הצבור, הן אל צציר לא ימאס. וצפרטות הנני מוכרח למלאות מצוקש ידיד הנעים ה"ה הצצני מו"ה יוסף ז"צ. ציקש צצמכתצ לכחוצ אליו פריסת שלום צפני עצמו, יהי ד' אלקיו עמו ויזכה לשמוח עם ישראל. וגם לידידי הצצני הותיק מו"ה יוסף זלמן^ב, להיותו רואה צצמכתצו שהוא מתחזק צצחוננו צצלקיו, השם יצצרך ויזכה על מי מנוחות שצנגות לשמוח עמנו צצאצים צצמהרה, והצן לי הותיק היקר מ' יצחק

י"א דרכו של רבינו בכמה מכתבים היה לתאר עצמו כ"עבד".

י"ב באגרות שפירין ש"ל ע"י הרה"ח ר' בעריש ווינברגר ז"ל, כותב עליו: "ה"ה הגמו"ה יוסף זלמן עסטרייכער ז"ל (בה"ר אליעזר ז"ל בהגמו"ה משה ארי' ז"ל אבד"ק קראלי) תלמיד של החתם סופר ז"ל (נוצר בח"ס או"ח סימן א' וסימן י"ב ובא"ע ח"ב סימן ק"ב, ואמרי אש חיר"ד סימן פ"ה). היה דומ"ץ במונקאטש, וחתנו הי' מו"ה ר' יוסף זרח שיסד ביהמ"ד במונקאטש, ובסו"ס תקנות תמכין דאורייתא, כאשר מרן בירך את אנשי החבורה כתב בזה"ל: אורח חיים למעלה למשכיל, הוא ניהו הרבני המופלג בתורה יקר אף נעים המפורסם כ"ש מה"ו יוסף שלמה זלמן, אשר נשאו לבו ונדבה רוחו להיות נמנה לדבר מצוה, כאחד מן בני החבורה ובכך יה"ר מלפני הצור תם, לעטרו בברכת ד' הוא תעשיר, וביתו יהיה נכון לפני ד', בית ועד לחכמים ועטרת בנים וב"ב עוסקים בתורה ובמצות, ברבות הטובה ויזכה לשמוח באהבים בעת אשר כנסת על דודה תתרפק במהרה בימינו אמן.

אחריו החזיק ה"ה האברך הרבני המופלא הותיק מו"ה יוסף זרח הלוי חתן מהריש"ז הנ"ל, להיות נמנה לדבר מצוה כאחד מבני החבורה ובכך יה"ר לפני הבורא כל הוא אלקינו לעטרו ולענדו בתורה ויראת שמים, וחפץ ד' בידו יצליח ויזכה לבנים וב"ב, עוסקים בתורה ובמצות ולהרמת קרן ישראל ב"ב אמן (עכ"ל מרן בתמכין דאורייתא).

[הר' יוסף זרח סג"ל הורוויץ הנ"ל היה בן אחר בן להשלה"ק ז"ל, ומצד אמו נכד להגמו"ה שמשון ווערטהיימער מווינא ז"ל, תורה וגדולה הי' אצלו, הוא בנה ביהמ"ד הקטן (דאס קליינע ביהמ"ד) במונקאטש (בשנת תרט"ו, ואח"כ בשנת תרל"ב הוסיפו והגדילו את הביהמ"ד) ונתן לתוכו הרבה ספרים, ובתוכם יקרי המציאות. היו לומדים שם יומם ולילה, והספיק עצים על כל ימי החורף וגם בצוואתו הניח קרן לרווחים להספיק תמיד עצים כנ"ל ועוד צדקות כהנה. צדקתו עומדת לעד, שלי"ח ב' טבת תרנ"ד].

יחיאל הכהן¹ בני אל תדאג, צור עולמים יהיה צעזעורינו ותראה ותתפלל.

ידידי ה"ה הרצני המופלא הנגיד או"ה ה"ה מו"ה נתן נטע צ"ר צבי², וידידי הרצני הנגיד או"ה ה"ה מ' יוסף יהודאט³, ידעתי שעסקתם צהללת נפשות, אל יחסר המזוג

¹ יצחק יחיאל הכהן היה מתלמידי רבינו בעיר מונקאטש, והוא הגבר שהעתיק מכת"ק של רבינו כמה ספרי דבי רב, ביניהם פירושו על ספר עובדיה - כלי הרואים, וגם פירושו של רבינו על ספר הושע, ועוד (ראה אגרות שפירין סימן צא בהערה אות כ - והוא רשימת הכתבי יד שהיה תחת ידו של רבינו המנחת אלעזר).

רבינו כתב עליו בתמכין דאורייתא: "ד' אלקים יתן לו לשון לימודים לדעת לעות את יעף דבר. בבקר בבקר יעיר לו און לשמוע בלימודים. לה"ה האברך היקר הוטיק המופלג כ"ש מהו' יצחק יחיאל בן הרבני המופלא מהו' חיים משה הכהן אשר נשאו רוחו גם אותו להיות כאחד מן בני החבורה הנ"ל. ובכן יהי רצון מלפני הבורא שחקים באמרו. יהיה בעזרו להיותו מגבורי כח עושי דברו. ותהיה תורתו מתברכת ועל ידי אחרים תעשה מלאכתו. ויזכה לבנים ובני בנים יפיץ ענן אורו. ויזכה לשמש בכתר כהונה במקום נוכח שער השמים נוגה אורו. במהרה בימינו אמן".

² גם הוא נמנה בין חבורת תמכין דאורייתא, ורבינו כתב עליו: "כעת יאמר לו נתן אלקים שכרו כאמור הנה אנכי נטעתך שורק כלו זרע אמת. הוא ניהו הרבני המופלא היקר הוטיק נעים ונבר כ"ש מהו' נתן נטע בן הרבני המופלג המפורסים מהו' צבי נ'י. אשר התנדב גם הוא לעשות צדק בגילה להיות מן החברים הנמנים לדבר מצוה בני החבורה הנ"ל. ובכן יהי רצון מלפני העושה נפלאות לנטעהו נטע נעמן רוב ישועות ולהעלותו על במתי ההצלחה בלא מניעות. ובניו ובני בניו שתולים כגן רוח במטעות. ויזכה להזמן המקווה לישראל כימי צאת מארץ מצרים יראנו נפלאות במהרה בימינו אמן".

³ הוא רבי יוסף יהודה ליב האלפערט ז"ל, מחשובי הבעלי בתים דהעיר מונקאטש. זכה להעמיד דורות ישרים ומבורכים, ביניהם בעל המנחת יצחק, ועוד. רבינו שליט"א סיפר, שאסרו אז בשביל מה את רבינו זי"ע בבית-הערכאות, ודוניהו לעונש מלקות ר"ל - ליום המחרת. ר' יוסף יהודה ליב הנ"ל מסר אז את נפשו בעד רבינו זי"ע, ובאישון הלילה הוכן עגלה רתומה לסוסים, הטען עליה כל חפצי רבינו זי"ע ורכושו, כולל כתבי-ידיו וספריו הקדושים. שכר בעל-עגלה מהימן, והוביל את העגלה לאחד הסמטאות אשר סמך לבית הסהר, ובמחירת הצליח ליכנס לרבינו זי"ע, מסר לפניו את התוכנית - שתיכף יצא רבינו זי"ע אל העגלה שיובילו בחזרה לגאליציא, והוא ישאר כאן לקבל המכות, כי בטח לא יבחינו הרשעים מי הוא המוכה.

רבינו זי"ע שהתרשם מאוד ממסירות נפשו של יהודי זה, רצה לברכו, ואמר לו שיבחר באחד מג' דברית הללו: בני או חיי או מזוני. השיב לו האיש ברוב חכמה: הלוא אין הזמן פנאי שאוכל להתבונן כראוי במה אצטרך יותר, ובינתיים השעה דוחק, ובכן ישאיר רבינו את כל אלו הברכות אצלי, ובאיזה אצטרך בזמן מן הזמנים - אקה, ומה שלא אזקק - אשיב...".

מכס, והשם יתצרך יהיה בעזריכם, להכלית אחכם צרצות הטובה, וזכה לראות פנים צמורה בשובה ונחת.

אחינו בני ישראל הנאהצים והנעימים צקהל קדש ווריזקי. חזקו צטחונכם צלור מעוזינו, יהי לכם למחסה דקתכם ואמונתכם, יהי נועם ד' עליכם, ויהי עליכם סתרה, ואי"ה על ידי הציר הנאמן הוסיק המופלא מו"ה אשר אלישע אכתוב לכם בעזר הצור דצרי שעשועים. צקשתי מאד לצל ירך לצצכם, מוצטחני אשר עוד נזכה להתעלם צאהצים צמורה בעזר הצור.

דצרי עצדיכם

צצי אלימלך הנ"ל

דצרי הנ"ל נאמרים ונשנים לאחינו בני ישראל צקהל קדש בערגאסאז. תתחדש עליהם שנה טובה, ויספיק להם כעת קוצר אמרינו עד כי אקח מועד אי"ה להיטיב אמרים להם, דצרים המתיישצים על הצב. ומוצטחני אשר ייטיב השם יתצרך חסדו עמנו צמורה צימינו, ויצו חסדו להשציעני צנחת וצשמחת ישראל.

דצרי עצדכם.

צצי אלימלך הנ"ל

ידידי צקהל קדש ווריזקי ובערגאסאז, הגם שמאד נפשי צחלה צי לדבר צפרטות לידידות נפשינו הנאהצים יחידי סגולה. אך להיות שאין הזמן גורם לפרט הכל, ופן לא אלא ידי חוצתי, ותהיה צדבר קנאת איש מרעהו, על כן יספיק לכם ידידי צרכת הצבור צעת רצון ותתענגו על רוב שלום ככלל וצפרט.

ה"ה הצצני הוסיק היקר מו"ה שלמה הכהן פאגרישרט^ז, הוא אצלניו צחיים ושלום בעזר

גם הוא נמנה בין חבורת תמכין דאורייתא, וכתב רבינו עליו: "משכיל על דבר ימצא טו"ב הוא ניהו הרבני המופלג היקר הקצין כ"ש מהו' יוסף יהודה ליב במו"ה ישכר אשר נדבה רוחו להיות נמנה לדבר מצוה. כאחד מן בני החבורה ובכן יהי רצון מלפני הבורא שמים וארץ לעטרו בעטרת עושר וכבוד ובבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח ויזכה לשמוח בשמחת התורה חדשה אשר מאתו יתברך שמו תצא במהרה בימינו אמן".

^{טז} הרה"ח ר' בעריש ווינברגר ז"ל כתב עליו שם: "ה"ה רבי שלמה הכהן גראס צצ"ל. זכה לברכה מאת הה"ק מהרי"א מקאליב זי"ע בעת שנסע למרחץ, נעליפענא-הארשפאלווא. והיה

הנור, ואם ירצה ה' אחר החג יסע לציתו לשלום צמורה. הצחור מנחם מענדיל מאוגארניע¹, צעור ה' יתצרך הוא אמתו צחיים ושלום. ואי"ה אחר החג אראה להשתדל

במונקאטש על ש"ק. ובמרחץ הנ"ל היה ביער מקומו הקבוע לו, ושם היה י"ג אילנות בעוגל, ובתוך היה מקומו, וכל הצדיקים במשך כל השנים היו הולכים לשם, ודי בזה. בא ללמוד למונקאטש, אצל הג"מ צבי אביגדור אשכנזי ז"ל (שהיה אז אבד"ק והגליל, ונזכר כמ"פ בשו"ת חתם סופר) ונתעלה על כל הבחורים, ואחר פטירת הגאון הנ"ל (בשנת תקפ"ד) נתקבל (תקפ"ה) מרן בעל בני יששכר, ומצא חן בעיניו, והיה כ"מ שנסע לקחו עמו (ועיין בסדר שנה האחרונה אות קל"ח מ"ש כי נסע עמו בתחלת חדש אייר שנת תקפ"ז ללאנצוט. ובא לשם בעת פטירתו של הה"ק מראפשיץ זצ"ל), ונעשה אח"כ חתנו של השו"ב מו"ה שלום יוסף ז"ל במונקאטש (של"ח ב' דר"ה תרט"ו) ומתחלה היה שו"ב ומו"ץ בסוואליווא (כי בעת ההוא עדיין לא היה אב"ד שם) ואח"כ היה במונקאטש (נזכר בשו"ת מחנה חיים חו"מ ח"ב סימן כ"ו) של"ח בן שמונים שנה ב' אייר טו"ב למב"י תרמ"ה, והספידו רבינו בעל שם שלמה ז"ל, הניח אחריו דור יותר ממאה נפש, ונשאו אותו נכדיו על מקומו תמ"כ.

וזה מש"כ רבינו בסוף ספר תקנות תמכין דאורייתא: "ואתה שלמה בני דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפיצה, הוא ניהו האברך הותיק היקר המופלג כ"ש מו"ה שלמה בן מה"י שמואל הכהן, אשר התנדב גם הוא להיות כאחד מן בני החבורה, ובכן יה"ר מלפני הבורא שמים וארץ ויעמדו כאחד, לענדו ולעטרו בתורה וגדולה כאחד, ורוח חדשה יתן בקרבו לעבוד את הש"י שכם אחד, ובניו וב"ב על שלחנו יחד כאחד, ויזכה לשמש בכתר כהונה במקום המקודש להשם אחד ב"ב אמנ".

י" הוא רבי מנחם מענדל מדובעצק ז"ל שנתגדל על ברכי רבינו הבני יששכר משום מעשה שהיה: הבני יששכר שהה פ"א בכפר אוגאר ליד סעליש. כשנסע משם נסעו חסידים יחד עמו ללוותו. בדרך, נתקדו השמים בעבים והבני יששכר נאנח ואמר: "ביטערע וואלקענעס", התחיל לירד גשם זלעפות והוצרכו לעצור בפונדק באמצע הדרך. היה שם מקום מיוחד להיכנס עם העגלות, אך כשרצו ליכנס לא יכלו לעבור עם העגלה את המפתן. ירד אחד מן המלווים מתושבי אוגאר, הרים את העגלה וסייע מאחור להכניסה אל תוך הבית. באותו רגע פגע ברק במקום בו עמדה מקודם העגלה עם הבני יששכר בתוכה. כולם ניצלו בנס, אך החסיד שעמד מאחור נפגע מהברק ומת ר"ל.

רבינו, כמובן לא המשיך בדרכו וחזר עם מלוויו אל הכפר אוגאר אשר שם נשאר האלמנה עם ילדיה היתומים כדי לנחמם ולחזקם. בהזדמנות זו אמר רבינו שהוא רוצה לקחת עמו את בנה הקטן צעיר ילדיה ולגדלו בביתו. ענתה האלמנה, שיש לה פרנסה בריחוק ויכולה היא בעצמה לגדל את בניה, אולם רבינו אמר שמכיון שהאב נפטר בנסיעתו אתו לכן ברצונו לקחת לכה"פ אחד מבניו ולגדלו אצלו כבנו.

להשיאו אי"ה.

מכתבו של המהרצ"ה לעדתו בימים ההם

רוב רובם של עדת החסידים בהעיר מונקאטש היו קשורים אל הרה"ק המהרצ"ה מזידטשוב זי"ע. והוא כתב אליהם גם כן מכתב באותו תקופה, והנני מעתיק אותו כאן:

אל כבוד אחי ורעי החברים אנשים ק"ק מונקאטש למקטנס ועד גדלם שלום צרכה חיים עד העולם יתרום ויתנשא קרנם ומזלם לכל טוב וצרכה דשנים ורעננים צאריכת ימים ושנים צנחת וצשמה מצנים וצני צנים עוסקים צמורה וצמנות על ישראל שלום אמן ואמן.

מכתב ידידי החברים אהבי הרצני החסיד מוה' צבי הירש והרצני החסיד מוה' אברהם שמחה י"א אשר כתבו לחתני נ"י י"ט הגיעני היום, אמנם ציום שצת קודש נחודע לי הנאמר שם וכמעט לא היה לי מנוחה מנוחת אהבה אהבת שצ"ק על נכון צהשתתף נפשי צנערס. והנה הדברים על מכונס שמתי קצת צפי ידידי הרצני החסיד מוה' מאיר ווערליקער מה שאין להעלות על הכתב. אמנם תדעו אשר אין להעלות צערי צוכרי משלילות חסר שלומכם

ואכן נשאר רבי מנחם מענדל שהיה צעיר הילדים אצל רבינו ונתגדל שם תחת צל קדשו כאחד מבניו. בהגיעו לפרקו השיאו רבינו בשנת תקצ"ב עם זוגתו מרת אסתר ע"ה. זוגתו היה לה חנות ומזה התפרנס. ומספרים שרבי מענדיל דיבעצקער קיבל מרבינו "דרשה גישאנק" לנשואיהם שק מלח, נכנסה בו ברכה בשק וזוגתו מכרה ממנו מלח זמן רב והשק לא נתרוקן עד שאמרה לה אחת ממכרותיה: "אסתר עד מתי תמכרי מלח משק זה", ומיד נפסק המלח.

רבי מנחם מענדל קבע מושבו בדיבעצק אחת מערי רבנותו של רבינו, ואחר כן עקר לעיר מונקאטש, שם ישב כל ימיו על התורה ועל העבודה (נלקח מן ספר שנות חיים לנכדו רבי חיים אוסטיבל שליט"א).

י"ה הוא רבי אברהם שמחה קליין ז"ל. היה מחסידי החוזה מלובלין, ובכל פעם שנסע אחד מלובלין למונקאטש, היה החוזה שולח לו פריסת שלום, ואומר: "איר זאלט מיר לאזן גריסן ר' אברהם שמחה חכם" (ראה בית וועד לחכמים תרפ"ט עמוד נו).

[בנו הרה"ח רבי אלכסנדר דוב קליין ע"ה נזכר בתקנות תמכין דאורייתא של רבינו הבני יששכר בצירוף עם גיסו הרה"ח רבי שלמה הכהן גראסס ז"ל שו"ב, וחותרם הרה"ח רבי שלום יוסף ב"ר חיים משה הכהן הכהן ז"ל].

י"ט הוא הרה"ק רבי צבי מראזלא זי"ע.

על נכון כי אתם יודעים אהבתכם אלי בלב ונפש ואהבתי אתכם ואני תמיד יושב ודומם ותתמרמר ותשתוחח נפשי עלי.

והנה כללן של דברים אשר תדעו ותאמינו לי ותראו ישועת ה', אמנם גזרתי באהבה אשר לא תשמשו עם שום דאקטער, והדברים שמתי צפי מוסר כתב זה על נכון, ואומר לכם קצת דברים טעם ונגלה היות אשר קהלתכם נשרשו בשרשי האמונה הישראלית בלב ונפש אין לשער יאריך השם ימיכם ושנותיכם וכאשר לז ונפש עבדכם זה הנאמן מצפה ומקוה ומיחל ומחכה הרמת קרניכם ומזליכם וזה סיבה לתלואים ההווים בעירכם המשתמשים עם דאקטור צקמים ורפואות אשר חלק השם אותם לכל העמים.

ותאמינו לי אשר לא מלצי אני אומר, אך מן השמים גילו לי בהיותי יושב ומתאנח על צווארי הנפשות אשר נחקרו ונעדרו לי בשנה זו על מה ולמה, וצאתי גוזר לבל ישחמש איש בשום דאקטור ולא יזיק לכם אמונת רפואות טבעיות אשר נבראו לאוכלי נבילות שקצים ורמשים שהם בהמה המה להם רוח הבהמה בהם היורדים, אבל לא כן אנחנו בני אלקי חלקינו נורינו המושרשים ציפודי הדת והאמונה לתורה ולעבודה ולתפלה ולהשראת השכינה שכינתו יתברך ב"ה וצ"ש ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים בעינינו אנחנו רואים גדולת יוצרינו יוצר בראשית אשר מפליא חסדו עמו בעת אשר פורשים כפינו לאלקינו בלב ונפש המקובל לנו מאבותינו הקדושים אנו רואים כמה ישועות אשר אם בלתי אפשרי להחולה להושע ע"י דאקטור, וע"י נדיקים המה נושעים תהלה לא-ל ידוע ומפורסם וכאשר אתם בעצמיכם ידעתם וראיתם וצאתם על מצתן הצחינה, אמנם כאשר נתערב זרעם בחכמה הטבעיות ובני קטני השכל קטני יקר ערך מציני מדע ואוחזים החבל בשני ראשים מאמינים ואינם מאמינים להם צודאי מזיק הדאקטור.²

² ראה בדברי תורה (מהדורא רביעאה אות כד): "לענין הרופאים, אמרו חז"ל (ברכות ס, א) ופירש"י (הרמב"ן) בפרשת משפטים עה"כ ורפא ירפא, מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות (עיי"ש במאמרינו תורת שבת פרשה הלז בחמשה מאמרות מ"ש בזה) וכיון שהוא רש"ת ע"כ יש רשות לכל אחד אם ירצה להשתמש ברופא או לא. ומובן החלוקי דיעות בין הצדיקים מרבתינו הק' מתלמידי בעש"ט הק' ותלמידיהם בזה, יש מהם שביררו בסברות וראיות שאין להשתמש ברופאים כמ"ש בספר ליקוטי מהר"ן ושיחות הר"ן, וכן שמעתי מאבותי הקדושים זי"ע בשם רבינו הקדוש החוזה מלובלין זי"ע שהיה גם כן בדיעה זו שלא להשתמש בדקטורי"ם האלו.

מעיד אני עלי שמים וארץ אשר לא לכזודי אני דורש אצל למען אהצתכם ולמען השרשת יסודי האמונה אשר בלצנכם שלא תהיו פוסחים על שתי סעיפים, צאו נא אחיי וראו מה שנאמר בפסוק (דברים ד, יט) ופן תשא עיניך השמימה וכו' השמש והירח וכו' אשר חלק ה' אותם לכל העמים, ופרש"י ז"ל (שם ד"ה אשר חלק וגו') להאיר להם. והנה מורה במוש אשר השמש והירח וכל צבא השמים לא לנו הם אצל להם לכל העמים, אנו בני אצרהם ילחק ויעקב אבותינו אין אנו צריכין לזה כמוצטט לנו (ישעיה ס, יט) לא יהיה לך [עוד] השמש לאור יומם כי השם וכו'.

ובהקדמה שכתבנו לעץ החיים^{כא} הארכתי קצת צרמו מאמרם ז"ל (ברכות י, ג. פסחים נו, א),

ושהיה מעשה באחד מאנ"ש בק' לובלין שהיה לו חולי מסוכן ר"ל בתוך בני ביתו והזכירו בכ"ע לפני רבו הנ"ל, ופ"א נתגברה המחלה מאוד ל"ע וביקש מרבו הקדוש ואמר הנני מאמין בתפלת והבטחת רבינו כי בודאי יתרפא החולה ולא אעבור על דעתו ח"ו לקרא לרופא בלתי רשותו, אך הפעם אשר קמו עלי כי היתכן שלא לקרוא לרופא, ובחולה בנפש יקרה כזו.

והשיב לו רבינו הנ"ל הפעם ארשה לך לקרוא אך את דקטר פלוני נכרי אשר קראו בשמו, והדבר יצא מפיו הקדוש והאיש הנ"ל רץ מיד לקרוא הרופא הלז, ובבואו שמה והנה נסע מביתו כבר לפני שעה מועטת על יום או יומים וחזר לפני רבינו ואמר פלוני נסע והדבר נחוץ ומסוכן כנ"ל, אולי ירשני רבינו לקרוא לדקטר אחר. ויענהו הרבי מלובלין הלא בשביל כך צויתך והרשתי לך לקרוא לפלוני אלמוני בשביל שידעתי (בודאי ברוה"ק) שנסע מעת זה מביתו (וכן היה שנתרפא החולה שלא על ידי רופא גשמי) והוא באמת כן בכוונת האריז"ל בסידור בברכת רופא חולי עמו ישראל השם בניקוד חול"ם שהוא תפארת שהקב"ה כביכול הוא לבדו רופא חולים, עכד"ה עיי"ש.

והנה לעומת זה אח"כ היו כמה צדיקים וקדושים מרבתינו שציוו לילך לרופאים המומחים באמרם כי אין אנו כדאין לישועה ורפואה נסיות שלא כדרך הטבע, ע"כ צריכין להתלבשות לקרוא לדקטר רופא טבעי וכיון שהוא רשו"ת כנ"ל לרופא לרפאות ע"כ יש רשות ביד כל אחד ואחד לומר חוות דעתו נוטה אם לקרוא לרופא או לחדול, וכיון שנודע מספרי קודש מאמרי הרמ"ע מפאנו זי"ע כי באמת רשות לא נמצא בעצמותו לפני איש ההגון יר"א כי אם כונתו לשם שמים, הרי זה מצוה ואם כונתו לתאות נפשו בלבד הרי זה מצד הס"א ר"ל.

ולפי זה גם אותן שסברו לקרוא לרופא הכניסו הרשות במקום מצוה בשביל שאין אנו כדאין לנסיים, ע"כ הרי זה דרך ענוה וגם כן נכנס הרשות במקום מצוה, והוי כונתו לשם שמים מפני שפלות רוח כי נבקש רק דרך הנהגה טבעית ברפואת הדקטר כיון שאין אנו כדאים במעשינו יותר כנזכר והשם יתברך לבדו בחסדו הוא ירפאנו ויושיענו במהרה בימינו אמן".

כא הוא ספרו סוד מרע ועשה טוב. שם כתב: "ותאמין לי כי בחכמה הטבעית בוודאי הם סומים. ובעינינו ראינו פליאות רבות מן מעשה השם, כי הטבעית שרשו מן שם אלהי"ם בגימטריא

הטב"ע, והוא הכס"א להוי"ה, וישראל חלק י"י עמו אם מתרפא מן חבור תרין שמהן אלין כלל ופרט, אזי רפואתו רפואה, אבל אם מתרפא בטבע לבד בשם אלהי"ם ח"ו כשאינו מחובר לשם הוי"ה ברוך הוא להיות ממתיקו, אזי ח"ו גובר מחמת הרפואה הדינים האחוזים בשם אלהי"ם.

ומצינו בישעיה שאמר לחזקיה ישאו דבלת תאנים וימרחו על השחין, ועיין שם פירוש רש"י ז"ל, והוא היפך הרפואה. והוא על דרך אמרם ז"ל באגדת תענית מי שאמר לשמן וידליק וכו', דידוע כי מעשה ההדלקה בכח שם אלהי"ם, והאמירה בכח שם הוי"ה בסוד חכמה אומר בינה עושה (האמור בזהר פרשת תזריע) וכן בכל המאמר מעשה בראשית. והם חבור תרין שמהן הוי"ה אלהי"ם.

אבל שם הוי"ה מושל ומכריח מעשה אלהי"ם לעשות בו כרצונו ומתרפא. אמנם למי שאינו דבוק [נוסח אחר: שאין לו דבוק] וחלק לו בשם הוי"ה רק כטבעית, בוודאי הרפואות הטבעיות לו למרפא כי הוא בעצמו טבעי.

והנה אחר שנתרפא חזקיה מן הדבלה גזו ספר רפואות (כן ראיתי כתוב), כי ראה כי לא הדבלה מרפא אלא הנותן כח ורצון לכל חיות שבעולם. ובני, לא תשמע לדעת הרמב"ם ז"ל בפירושו למה גזו חזקיה ספר רפואות (עיין בפירוש המשנה סוף פרק מקום שנהגו), כי בעינינו לא יעשה ח"ו שלמה כזאת. אמנם מה שהקשה לפירוש רש"י ז"ל מחולי רעבון לא קשה מידי, כי שם התירה תורה כל ירק עשב לכם לאכלה, ובימי נח אפילו בעלי חיים הותרו.

ולעובדי השם זה הוא עבודה, כמו שביארנו למעלה, אבל הרפואות בסמים המרים הוא בוודאי רק למי שמתנהג בטבע, בוודאי הוטבע בכל דבר מן המרות של הבורא ברוך הוא כח בכל עשב שיהיה גובר בו היסוד אשר המלאך הממונה עליו אומר לו גדל, מן אותה מדה וספירה אשר המלאך שרשו, והכל בכח הטבעי, אבל בכח השם הנכבד והנורא המושרש בעמו ישראל, ובפרט בימי חזקיה שכמעט היה דורו כמו דורו של משיח כדאיתא בחלק, בוודאי למה היה אז להם לשמש ברפואות טבעיים סמים המרים המושרשים ומוטבעים בשם אלהי"ם ולכן גזו אותו ספר."

ושם כתב רבינו (בהוספות מהרצ"א אות קנד): "על פי דברי הרב אלה יפורש הפסוק ויאמר אם שמוע תשמע וכו' כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני י"י רופאך, שנתחבטו המפרשים אם אין מחלה אין צורך לרפואה.

ויש לפרש, דהנה הגוים תחת הטבע, רפואות הטבעיים הם בעת מן העתים לרפואה כאשר ירצה הבורא על ידי סם פלוני וכיוצא לרפואות אותן, ואם כן החלאים הבאים עליהם באים ברוב על פי הטבע והטבע מרפאם בגזירת היוצר הבורא הטבע. מה שאין כן ישראל עם קרובו הנתונים לחלק הוי"ה דוקא, אם בא ח"ו איזה מחלה, על שונאיהם יחולו, ענין המחלה הוא שלא כטבע רק על פי הנהגות התורה, ורפואתם שלא כטבע מאת התעוררות רחמי הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו.

והנה ישראל לא ידעו אז רק מענין הנהגות המצריים אשר שם נתגדלו מעת הוולדם, והנה ידעו דרכם ומחלתם וידעו כי לחולאת פלוני משתמשים בסם פלוני. ואמר להם השם יתברך שכאשר

חזקיה גזו ספר רפואות, פרש"י ז"ל (שם ד"ה שגזו ספר רפואות. שם ד"ה וגזו ספר רפואות) שהיו שמים מנבטחם על הרפואות ולא נשאו לבם לשמים יעו"ש לשונו כי איני זוכר כעת כב. והרמז"ס בפירוש המשנה (פסחים פרק ד¹²) הקשה ע"ז הפירוש והרעיש עולמות ופירש באו"ה, יעו"ש. אבל פירושו יותר מוקשה ומופרך אין צורך להשיב על דבריו.

אמנם מה שהקשה הלא אין לך חולי גדול מחולי רעבון יעו"ש, זה לא קשה כי שם התירה לנו התורה לאכול ולשצוע ולצרך השם אלקינו על כל הטוב, אמנם תהיה האכילה רפואה לחולי רעבון צנאיים שהתנה עמנו צמעמד הר סיני שלא תהיה נצילות וטריפות ודבר טמא גמל ושפן וכל טמא ח"ו, אמנם זאת החיה אשר תאכלו והמאכל הלחם תהיה מעושר וצלה גזל וצלה חמם וגניבה ח"ו שום נדנדוד איסור, אבל צהיתר ובכשרות גמור וצטהרה המסורה לעם ה' קדוש אלקי יעקב והאכילה תהיה עבודה שאין אחריה עבודה לצרר כל טוב מן הנפילים אשר בצרך צדומם נומח חי מדבר, אמנם אלה הסמים המרים אשר נפשו של אדם מרחיקם לרוב מרירותם.

ואם היה ממש צהם צודאי מנוה רצה כזו לרפאות החולה צודאי היה משה רבינו ע"ה אוהב ישראל מוסר צעל פה לעמו הקדוש אשר אם יצא לאדם איזה חולי ח"ו אזי החולה יאכל או ישתה אותם הסמים, אבל אמר (דברים ו, י) והיה עקב תשמעון וכו' והסיר ה'

יכנסו הם תחת עול התורה, כל המחלה אשר שמתי במצרים היינו חולאים טבעיים ויתרפאו לפעמים בטבע הסמים בכח שם אלקים, לא אשים עליך חולאים כאלו מצטרכים לטבעיות הרפואית, כי אני הו"ה רופאך למעלה מן הטבע, משם ההו"ה ברוך הוא, והוא פירוש קרוב לפשט, הגם שיש עוד בזה ענינים מופלאים".

²² ז"ל רש"י בברכות: "כדי שיבקשו רחמים". וז"ל רש"י בפסחים: "כדכתיב והטוב (והישר) בעיניך עשיתי ואמרין בברכות שגזו ספר רפואות, לפי שלא היה לבם נכנע על חולים אלא מתרפאין מיד".

²³ ז"ל הרמב"ם שם: "שמעתי וגם פירשו לי ששלמה חבר ספר רפואות שאם חלה אדם באיזו מחלה שהיא פנה אליו ועשה כמו שהוא אומר ומתרפא, וראה חזקיה שלא היו בני אדם בוטחים בה' במחלותיהם אלא על ספר הרפואות, עמד וגנזו. ומלבד אפסות דבר זה ומה שיש בו מן ההזיות, הנה ייחסו לחזקיה ולסיעתו שהודו לו סכלות שאין ליחס דוגמתה אלא לגרועים שבהמון. ולפי דמיונם המשובש והמטופש אם רעב אדם ופנה אל הלחם ואכלו שמתרפא מאותו הצער הגדול בלי ספק, האם נאמר שהסיר בטחונו מה', והוי שוטים יאמר להם, כי כמו שאני מודה לה' בעת האוכל שהמציא לי דבר להסיר רעבוני ולהחיותני ולקיימני, כך נודה לו על שהמציא רפואה המרפאה את מחלתי כשאשתמש בה. ולא הייתי צריך לסתור פירוש זה הגרוע לולי פרסומו".

ממך כל חולי, ולמה לא דאג ח"ו צאם אפשר יבא לאחד איזה תחלואים טבעים מה לעשות לו כאשר דאג (שמות כא, לג) וכי יפתח איש צור ח"ו וכדומה אשר צמקרה המתחדש עובר על איש איזה דבר לא טוב, והיאך לא התקין איזה תקנה ורפואה מה לעשות שלא ננטרך לחכמת הטבע צילדי נכרים לשפוק^{כז}, ואורייתא שלימתא תורת ה' תמימה לא תחסר כל זה, אצל אמר (דברים ד, ב) צר לך ושבט עד ד' אלקיך, וזו היא צודאי רפואה שלימה כדאייתא בפירוש התיקונים (תיקון סט, קה, א^{כח}) צסופו על מאמר התיקון עשרה דפיקון אינון אסיא קרטנא, וד"ל.

והנה ידוע ומפורסם תשובה תפלה ולדקה וכו' צודאי רפואה החילוניה עפ"י דרך השכל והסצרא, ומדרך התורה היה אסור מן הדין להתרפאות צרפואה אחרת אשר לא נוותה התורה, כי רפואת התורה הוא תשובה תפלה לדקה וכו' כנ"ל, אצל התורה נתנה רשות לרופא לרפאות כמאמר (שמות כא, יט) ורפא ירפא, מכאן שניתן רשות (ראה צרכות ס, ה. צבא קמא פה, א), וצלא זה היה אסור עד שנתנה רשות לרפאות, וצזה מתורך שס קושיות התוס' (צבא קמא שס ד"ה שיתנה רשות^{כז}) יעיי"ש.

אמנם חזקיה גנו ספר הרפואות ולא ציערס מן העולם אחר שראה שהצרות מוטעים ולא שמו צטחונס זה, והוא כטעם גנוו ללדיקים לעתיד לצא. ואייתא צזהר (השמות ח"א רסד, א) וצתיקונים שגנו האור צמוך הלדיקים, וזה וגנוו ללדיקים שהס ישמשו צו ולא הרשעים, כך חזקיה גנו ספר הרפואות גנוו ללדיקים אס יעמוד רופא לדיק כמו הרמב"ס הקדוש ודומה לו, רשות לו צודאי לרפאות לפי הצורך ולפי השעה הצריכה לכך לא זולת. וזה שאמרו שניתן רשות לרופא לרפאות ולא אמרו סתם שניתן רשות לרפאות, אמנס לרופא צודאי לדיק, וקיי"ל אשר כל הרפואות הס צמדת התפאר^{כז}, אין להאריך כעת צדרכי

^{כז} הוא לשון של ספק, ראה איוב לו, יח, ובמפרשים שם.

^{כח} בתיקוני זוהר שם: "עשרה דפקין דאסתכל אסיא בדפיקו עבד דוד עשרה מיני נגונים בתהלים". פירוש: כנגד העשר דפיקות שדופק הרופא, תיקן דוד המלך ע"ה עשרה פרקי תהלים, עיי"ש.

^{כט} ז"ל התוס': "וא"ת והא מרפא לחודיה שמעינן ליה וי"ל דה"א ה"מ מכה בידי אדם אבל חולי הבא בידי שמים כשמרפא נראה כסותר גזירת המלך קמ"ל דשרי".

^ל ראה פרי עץ חיים שער העמידה פרק כ.

העבודה, וזה שאמר ורפא ירפא שהוא הקו אמנעי רופא חולי עמו ישראל^{כז}.

וזוה שאני אחיי ורעיי וצאתי דורש אהבתכם בלב ונפש שלא יהיה לכם שום עצבות ומרה שחורה, אבל ששון ושמחה ונסו יגון ואנחה כי זהו ממשול גדול וחולי חזק המרה שחורה אשר בעיר ח"ו מושכת חולי, אבל תשורי מראש אמנה אשר ה' יהיה בעזריכם ותצטחו צה' אלקיכם אשר יעשה עמכם להפליא ותעוררו את האהבה עד שתחפץ (ני טשאק קינדלליך גילעצט לעצעדיג ניכט געזארנט) שבע שנין וכו' ואינש בלא זמניה, נאר קינדלליך שמחה און נחת לו זוכין, אין דער צורא ויוצר ועושה כל עולמים יושיעכם צמהרה.

והנה מנע קצר והוכרחתי לסיים בטוב, חזקו ואמנו אחיי עדנו מעדנים ושתו ממתקים וצטחו צה' ועזבתם את ה' אלקיכם וצרך את לחמך ואת מימין והסירותי מחלה מקרבך למען השם להזהר מעצבות ושחורה בכל עיר ואז טוב לכם ושלוש כנפש עצדכם אחיכם זה המעטיר ומצקש שלומכם בלב ונפש.

הק' צבי הירש מזידיטשוב

ורב שלום וצרכה לכבוד ידידי הרב הגדול החסיד המפורסם לשבח צמעלות ומדות כבוד מו"ה אביגדור צבי הירש נ"יכט, גם אליו צקשתי להזהיר העם בצבר הנ"ל ולהזהירם צש"ק שיהיו מוקדם ומאוחר ללאת, ועל המזוזות שיהיו כשרים ומסופרים ידועים הצבירים החסידים, וללנשי ציהמ"ד אני גוזר שיאמרו כל תהלים בכל שצוע צמנין ציחד כל החצריא יהיו נמנין לדבר מנאה ויכוונו צחמשה ספרים חמשה פעמים אור הנאמר צמעשה צראשית.

^{כז} כידוע, שרבינו הבני יששכר זי"ע היה דרכו ליתן רפואות לחולים שבאו אצלו (כמובן שהיה בכונתו ליחד הוי"ה עם אלקי"ם כנ"ל) כמו שהביא רבינו המנחת אלעזר בדברי תורה (מהדורא מהדורא רביעאה אות 10): "גם שמעתי מזקני עירנו יצ"ו כי בהיותו (בעל בני יששכר) אבדפה"ק מונקאטש והקאמיטאט בערעג. הביא לפניו אחד מאשני שלומיו רעצפע"ט שנתן לו הדאקטער דפה (יהודי. ורופא הקאמיטאט) בעד החולה שהיה לו בתוך ביתו ושאלו אם ליקח התרופה הזאת ועיין בה והשיב מיד "עוד חסר בו אחד מסממני התרופה שצריכין לערב בו" והוא הגיד זאת להדאקטער. והדאקטער בשמעו זאת ראה ונזכר כי כן שכח לכתוב בתוך הרעצפע"ט החלק מסממני התרופה אשר הוא העיקר לרפואת החולה הלז והדר. הרופא נבהל ומשתומם ורץ ובא לבית המדרש ומצא את רבינו (בני יששכר) אחרי התפלה ושאלו יאמר נא רבינו מנין ידע זאת שהחסרת י עוד חלק אחד מה שצריך לערב בתוך הרעצפע"ט הלז. ומובן ממילא כי הרופא יהודי ופושע (גם בימיהם) [כמ"ש לעיל כי המה ערלי לב וגו'] לא הבין בשום אופן האיד הוא ידע זאת ברוה"ק וסוד ה' ליראי ויראי להודיעם כמו שאמרו חז"ל על כיצא זה. זי"ע".

^{כט} הוא רבי אביגדור צבי הירש פיש זצ"ל, אבדק"ק מונקאטש.

ולזה נקרא ספר תהלים מלשון עטישותיו תהל אור (איוב מא, י) ולחמשה היו"ת הנאמר במזמור (תהלים קמו, ה) הללו נפשי את ה' ה' אהב צדיקים וכו' וכל ספר תהלים מכוון נגד הנך חמשה שמות, והדברים עתיקים ידועים ליודעים, והמה נגד חלקי הנפש חמשה, וזוה שלום צודאי. וכאשר תגמרו התהלים ציחד כנ"ל צין כל ספר וספר תנדרו לנדקה ותאמרו קטורת² קודם יהיה לון, וסדר התפלה תפלת תמידין כסדרן צוקר וצערב תראו מדוקדק שיהיה ציחד כולם כאחד שלא תהיה תפלתכם כזורה כנהוג, וד"ל. ואני ערב לכם צנפשי המעטיר ומוצטח ודבוק בצדיקים וצמורה הקדושה אשר צודאי יומתק כל הדינים ויסתמו פי וכו' ואתם שלום וציתכם שלום וכל אשר לכם שלום³.

צצי הנ"ל

¹ כידוע מהאריז"ל (ליקוטי תורה פרשת כי תשא): "בהיות י"א סמני הקטורת חיות של מה"מ וא"א שיתן לו כי אם ברצונו ולכן אי לאו דא"ל מרצונו מנא ידע כי הוא יתברך אינו רוצה ליתן החיות שבתוך אחרים כ"א מרצונם לכן בשעת המגפה אמר לאהרן קח את המחיתה כי באותו חלק שנתנו לו מן החיות שבתוכם על ידי הקטרת המשיך כל החיות שבתוכם אצלו ונשארו כולם פגרים מתים ובוה המגפה נעצרה."

² ראה דברי תורה (מהדורא רביעאה אות צה): "ועל דבר שכתבתי לעיל אות צ"ב בזה בסמוך בשם הה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע בעל עטרת צבי, לא אמנע טוב מבעליו לרשום מה ששמעתי מפי זקני תלמידי חכמים וחסידים הנ"ל מתלמידי חתנו הה"ק מראזדל זי"ע בעל דעת קדושים ששמעו מפה קדשו, כי בעת אשר חותנו הה"ק הנ"ל חלה את חליו אשר נסתלק בה ל"ע בעת המגפה בשנת תקצ"א, אשר מסר נפשו אז בעד כו' כנודע, איזה שעות קודם פטירתו אמר לחתנו הנ"ל אמור לי הרב מראזדל בתורת רב אם מותר לבקש על ידי זכות שאתרפא."

ואמר חתנו בודאי כן הוא שצריכים לבקש זכות, ויסב הה"ק עטרת צבי פניו אל הקיר כשעה מועטת, ואמר כבר חשבתי למצוא זכות ולא מצאתי. ויתפעל ונבהל הה"ק מראזדל ואמר בבכי אל רבו וחותרנו, הלא איה תורתכם ועבודתכם, וכמה יתומים שגדלתם ושהשאתם אותם, ועוד כמה טובות וצדקות בישראל.

ויענה הה"ק בעל עטרת צבי כל זה כאין נחשב ולכלום לפני מלך הכבוד יתברך שמו ומי יצדק לפניו וכו', ומיד התחיל לומר דברי תורה מענין הסתלקותו וצוואתו, עכד"ה שסיפר הה"ק מראזדל. תאחזנו רעד ונמס לב, כל שומע נשכבה בבשתינו וכו' אם כי הה"ק אמר זאת מרוב ענותנותו וקדושתו, אבל אנן אפילו כמו איזובי קיר לא נתחשב לפני ערך גדולתו זצ"ל וזי"ע, מה נעני אבתריה, ה' ירתמנו וישיבנו בתשובה שלימה ויגאלנו במהרה בימינו ברחמים בכ"י."